

**Advies van 9 april 2014 over een
ontwerp van koninklijk besluit
betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten en
tot opheffing van het koninklijk besluit van 22 november 1990**

De federale Minister, bevoegd voor Economie, heeft de Hoge Raad voor de Economische Beroepen op 18 maart 2014 om zijn advies verzocht, binnen de kortste termijnen, over een ontwerp van koninklijk besluit betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten, dat erop gericht is om het koninklijk besluit van 22 november betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten te vervangen.

1. Historiek van het dossier

In 1985 besloot de wetgever een "Instituut der Accountants" op te richten en het wettelijk kader voor het accountantsberoep vast te leggen. De erkenning van belastingconsulenten heeft meer tijd in beslag genomen, want pas in 1999 werd de titel van "belastingconsulent" - binnen het IAB (dat ondertussen het "Instituut van de Accountants en Belastingconsulenten" was geworden) - wettelijk erkend.

In het verlengde van de wet van 21 februari 1985 werden een aantal koninklijke besluiten goedgekeurd, meer bepaald over de toegang tot het beroep:

- koninklijk besluit van 20 april 1990 betreffende de stage van de kandidaat-accountants, dat achteraf werd gewijzigd voor de toevoeging van de kandidaat-belastingconsulenten;
- koninklijk besluit van 20 april 1990 houdende vaststelling van het programma en de voorwaarden voor het bekwaamheidsexamen van accountant, dat achteraf werd gewijzigd voor de toevoeging van de kandidaat-belastingconsulenten;
- koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants, dat achteraf werd gewijzigd voor de toevoeging van de kandidaat-belastingconsulenten.

De eerste twee koninklijke besluiten werden in het begin van de jaren 2000 grondig hervormd en samengebracht in één enkel koninklijk besluit, het koninklijk besluit van 8 april 2003 betreffende het toelatingsexamen, de stage en het bekwaamheidsexamen van accountant en/of belastingconsulent.

Het derde koninklijk besluit onderging in de loop der jaren een aantal wijzigingen, maar de filosofie van bij zijn goedkeuring in 1990 bleef bewaard.

Daar moest het ontwerp van koninklijk besluit dat de federale Minister, bevoegd voor Economie, met zijn verzoek van 23 februari 2012 had voorgelegd, verandering in brengen. De Hoge Raad voor de Economische Beroepen heeft hierover destijds zijn advies uitgebracht op 27 april 2012.

In zijn advies van 3 juli 2012 heeft de Raad van State geoordeeld dat er een probleem was op het vlak van de wettelijke grondslag van dit ontwerp en dat artikel 19 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen moest worden gewijzigd in zoverre de Minister zijn aanpak terzake zou behouden.

In die context is een wijziging van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen goedgekeurd (met name wat artikel 19 betreft) via de wet van 15 januari 2014 houdende diverse bepalingen inzake K.M.O.'s, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 3 februari 2014.

Oorspronkelijke tekst	Gewijzigde tekst
Uittreksel uit de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen	Uittreksel uit de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen
<i>Artikel 19</i> Het Instituut verleent aan een natuurlijke persoon die hierom verzoekt, de hoedanigheid van accountant en/of belastingconsulent, indien hij aan de volgende voorwaarden voldoet: (...)	<i>Artikel 19</i> Het Instituut verleent aan een natuurlijke persoon die hierom verzoekt, de hoedanigheid van accountant en/of belastingconsulent, indien hij aan de volgende voorwaarden voldoet: (...)
3° In het bezit zijn van een Belgisch universitair diploma of een Belgisch diploma van hoger onderwijs van universitair niveau, afgegeven na ten minste vier jaar studie in een van de door de Koning te bepalen disciplines, of van een diploma van hoger economisch onderwijs, afgegeven door een door de Koning daartoe erkende instelling, of van een diploma van gegradueerde, uitgereikt door een hogeschool binnen het studiegebied handelswetenschappen en bedrijfskunde van één cyclus of voldoen aan de door de Koning vastgestelde voorwaarden inzake diploma en/of ervaring. In het buitenland afgegeven diploma's in dezelfde disciplines worden aanvaard mits hun gelijkwaardigheid vooraf door de bevoegde Belgische overheid werd erkend. De Koning kan de Raad van het Instituut machtigen in individuele gevallen de gelijkwaardigheid van de in het buitenland afgegeven diploma's te aanvaarden.	3° In het bezit zijn van een Belgisch diploma erkend door de Vlaamse, Franse of Duitstalige Gemeenschap hetzij van het niveau van "master" uitgereikt na ten minste vier jaar studie, hetzij van het niveau van "bachelor" of van gegradueerde in een van de door de Koning te bepalen studiegebieden van het economisch of juridisch type of die aan de voorwaarden bepaald door de Koning beantwoorden, of aan de door de Koning vastgestelde diplomavooraanvragen voldoen. In het buitenland afgegeven diploma's worden aanvaard mits hun gelijkwaardigheid met een Belgisch diploma zoals vermeld in huidig punt 3 vooraf door de bevoegde Belgische overheid werd erkend. De Koning kan de Raad van het Instituut machtigen in individuele gevallen de gelijkwaardigheid van de in het buitenland afgegeven diploma's te aanvaarden
<i>De inhoud van 3° zal worden vervangen door de tekst hiernaast, van zodra de Koning de datum</i>	<i>De Koning bepaalt de datum van inwerkingtreding van het nieuwe 3°. In</i>

van inwerkingtreding van de nieuwe tekst zal bepaald hebben.	afwachting van deze inwerkingtreding, blijft de vroegere formulering van kracht.
--	--

Deze wijziging zal pas in werking treden na beslissing door de Koning (artikel 18 van voormelde wet tot wijziging van de wet van 22 april 1999).

2. Eerdere stellingnamen van de Hoge Raad

Met het oog op de vervanging van de eerste twee koninklijke besluiten werd in 2001 een voorontwerp van koninklijk besluit aan de Hoge Raad voorgelegd. In zijn advies van 17 mei 2001 had de Hoge Raad ernstige bedenkingen bij het voorontwerp van koninklijk besluit, wat hem ertoe bracht op 2 april 2003 een tweede advies uit te brengen.

- In zijn advies van 17 mei 2001 over de toegang tot het beroep van accountant en belastingconsulent¹, onderstreepte de Hoge Raad reeds de wenselijkheid van een denkoefening ten gronde over het derde koninklijk besluit (het koninklijk besluit van 22 november 1990) :

“In de huidige stand van zaken bestaat er overigens een koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma’s van de kandidaat-accountants en van de kandidaat-belastingconsulenten (verschillende malen gewijzigd, de laatste maal door het koninklijk besluit van 4 mei 1999).

Een in bijlage bij voornoemd koninklijk besluit opgenomen lijst van diploma’s bepaalt welke opleidingen de houders ervan toegang verlenen tot het toelatingsexamen voor accountant of belastingconsulent.

De Hoge Raad stelt vast dat tot op heden:

- ◆ *de in bijlage bij het koninklijk besluit opgenomen lijst opgevat is als een opsomming van onderwijsinstellingen die diploma’s uitreiken die de houders ervan toelaten deel te nemen aan het toelatingsexamen om naderhand accountant en/of belastingconsulent te worden. Die lijst werd in geen geval opgesteld in functie van eventuele vrijstellingen gekoppeld aan een in de lijst opgenomen diploma;*
- ◆ *er blijkbaar geen periodieke evaluatie gebeurd is van de lijst van onderwijsinstellingen die in de bijlage bij voormeld koninklijk besluit opgenomen zijn.*

Volgens de Hoge Raad voor de Economische Beroepen is het van belang dat de draagwijdte van dit koninklijk besluit duidelijk afgebakend wordt om elke kandidaat voor het toelatingsexamen inzake de principes van vrijstellingen eenzelfde behandeling te kunnen waarborgen. De krachtlijnen van het systeem van vrijstellingen moeten opgenomen worden in het voor advies voorgelegd koninklijk besluit.

Voor zover er inderdaad effectief een systeem van vrijstellingen toegepast wordt door het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten, wenst de Hoge Raad daarenboven de aandacht te vestigen op het feit dat de draagwijdte van het koninklijk besluit van 22

¹ Eerste deel - Algemene bedenkingen bij het voorontwerp van koninklijk besluit / Punt II - De vrijstellingen die de kandidaat-accountants of kandidaat-belastingconsulenten bij het toelatingsexamen kunnen bekomen / Punt A Het nut van het koninklijk besluit van 22 november 1990.

november 1990 dusdanig zou kunnen herzien worden dat elke vrijstelling per diploma in het koninklijk besluit zou opgenomen worden. De bevoegde Ministers zouden ook kunnen kiezen voor de vervanging van het koninklijk besluit van 22 november 1990 door een nieuw koninklijk besluit dat zou beantwoorden aan de in het voor advies voorgelegd voorontwerp van koninklijk besluit duidelijk omschreven doelstellingen.

Om klaarheid te scheppen in de vrijstellingen verbonden aan elk diploma, zou het passen dat in het voor advies voorgelegd voorontwerp van koninklijk besluit of in het koninklijk besluit van 22 november 1990 verduidelijkt wordt dat de studenten deze vrijstellingen genieten die gelden op het moment van hun eerste inschrijving aan de onderwijsinstelling.

De Hoge Raad acht het wenselijk aan de bevoegde ministeriële overheden voor te stellen om aan te dringen op een regelmatige herziening van de lijst van onderwijsinstellingen en hun in het koninklijk besluit opgenomen diploma's, rekening houdend met de evolutie van de noden van het beroep.

Gezien die verschillende opmerkingen, wordt aldus voorgesteld het koninklijk besluit van 22 november 1990 te vervangen door een nieuw koninklijk besluit, opgesteld in de zin van het bij de Hoge Raad voorgelegd voorontwerp van koninklijk besluit. Het koninklijk besluit van 22 november 1990 zou gedurende een overgangsperiode kunnen behouden blijven om de instellingen van hoger onderwijs toe te laten hun dossier in te dienen om in het nieuw koninklijk besluit opgenomen te worden. Dat dossier zou moeten ingediend worden bij de diensten van de Minister van Economie en diensten van de Minister van Landbouw en Middenstand opdat deze er zich van zouden vergewissen dat de onderwijsinstellingen die een dossier indienen wel degelijk één (of meerdere) diploma(s) uitreiken die beantwoorden aan de criteria vastgesteld in artikel 19, 3° van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen."

- Sindsdien heeft de Hoge Raad zich genoopt gezien met een advies herhaaldelijk de geldigheidstermijn van de overgangsmaatregel uit het koninklijk besluit van 22 november 1990 te verlengen.

In zijn laatste advies² hierover - uitgebracht in 2014 - vatte de Hoge Raad de **historiek van dit dossier** als volgt samen :

"De federale Minister, bevoegd voor Middenstand, heeft op 28 februari 2014 de Hoge Raad om advies verzocht over het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten.

Artikel 3 van dit koninklijk besluit, ingevoegd bij koninklijk besluit van 4 mei 1999, voerde destijds een overgangsmaatregel in die luidde als volgt:

"De diploma's en instellingen bedoeld in artikel 2, 3° zijn, voor wat betreft de toepassing van dit besluit, erkend tot 30 juni 2005. Elke wijziging maakt het voorwerp uit van een koninklijk besluit, na advies van de Raad van het Instituut, en is slechts geldig tot 30 juni 2005."

Nadien is de Hoge Raad verschillende keren om advies verzocht teneinde de datum die in artikel 3 van het koninklijk besluit is opgenomen, te verlengen:

² Advies van 10 maart 2014 met betrekking tot de wijziging van het koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten.

Verzoek om advies op	Duur van de verlenging	Advies vanwege de Hoge Raad van	Koninklijk besluit van
7 september 2005	2 jaar	18 oktober 2005	11 juli 2006 (<i>Belgisch Staatsblad</i> van 9 augustus 2006)
27 april 2007	1 jaar	7 mei 2007	9 juli 2007 (<i>Belgisch Staatsblad</i> van 13 juli 2007)
22 september 2008	3 jaar	30 september 2008	14 mei 2009 (<i>Belgisch Staatsblad</i> van 2 juni 2009, tweede editie)
12 april 2011	1 jaar	24 mei 2011	13 augustus 2011 (<i>Belgisch Staatsblad</i> van 26 augustus 2011, derde editie)
7 september 2012	2 jaar	28 september 2012	19 februari 2013 (<i>Belgisch Staatsblad</i> van 26 februari 2013)

Het door de Minister voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit strekt ertoe de datum van 30 juni 2014 met één jaar uit te stellen en bijgevolg de woorden "30 juni 2014" te vervangen door de woorden "30 juni 2015".

Deze laatste wijziging van het koninklijk besluit van 22 november 1990 is, tot op heden, nog niet goedgekeurd door het koninklijk besluit.

*

* *

In een gelijkaardig advies³ - uitgebracht in 2011 - ging de Hoge Raad ook nader in op de **verwachte initiatieven** in dit dossier:

"B.2. Noodzakelijke evoluties van het wettelijk en reglementair kader inzake de toegang tot het beroep van accountant en belastingconsulent

B.2.1. Op zeer korte termijn

De Hoge Raad wenst in de eerste plaats de aandacht van de Minister te vestigen op het belang van de goedkeuring van dit koninklijk besluit binnen de kortst mogelijke termijn. Is dit niet het geval, dan zouden de personen die geslaagd zijn voor het toelatingsexamen van accountant en/of belastingconsulent, zich in een problematisch rechtsvacuüm bevinden.

³ Advies van 24 mei 2011 met betrekking tot de wijziging van het koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten.

Om deze reden formuleert de Hoge Raad een gunstig advies omtrent het door de Minister voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit, zodat de situatie van de personen die geslaagd zijn voor het toelatingsexamen en die binnenkort een dossier voor het bekomen van vrijstellingen voor de volgende examensessie zouden indienen, niet in het gedrang zou worden gebracht.

De volgende sessie van het toelatingsexamen vindt plaats op 22 en 29 oktober 2011; de dossiers moeten uiterlijk op 22 juli 2011 bij het IAB worden ingediend. Bijgevolg is er hoogdringendheid bij de goedkeuring van het ontwerp van koninklijk besluit dat voor advies aan de Hoge Raad wordt voorgelegd.

B.2.2. Over een jaar

Naar het oordeel van de Hoge Raad dient men zich zo snel mogelijk inhoudelijk te beraden over de evolutie van dit koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van kandidaat-accountants en kandidaat-belastingconsulenten.

De Minister beschikt over de volgende alternatieven :

- **De onderliggende logica van het koninklijk besluit behouden** en de lijst van de onderwijsinstellingen, die diploma's afleveren die in aanmerking kunnen komen voor vrijstellingen in het kader van het toelatingsexamen tot de stage teneinde op termijn accountant en/of belastingconsulent te worden, herzien of
- **De onderliggende logica van het koninklijk besluit wijzigen**, hetzij door een ander criterium te weerhouden (zoals de titel vermeld op het diploma, rekening houdend met het feit dat er in de diverse Gemeenschappen dergelijke diplomalijsten voorhanden zijn), hetzij door een hervorming van het systeem zelf (met inbegrip van de eventuele afschaffing van het koninklijk besluit van 22 november 1990) **waarbij de logica van het koninklijk besluit van 8 april 2003** betreffende het toelatingsexamen, de stage en het bekwaamheidsexamen van accountant en/of belastingconsulent **blijft behouden**.

In dit verband is het nuttig om in herinnering te brengen dat het Verslag aan de Koning dat het koninklijk besluit van 8 april 2003 betreffende het toelatingsexamen, de stage en het bekwaamheidsexamen van accountant en/of belastingconsulent voorafgaat, vermeldt: *“De bepalingen van het koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van de kandidaat - accountants en de kandidaat - belastingconsulenten moeten op korte termijn worden herzien. Dit besluit omvat de lijst van de diploma's (in de bijlagen) die vastlegt welke opleidingen de mogelijkheid geven om zich aan te bieden voor het toelatingsexamen van accountant en/of belastingconsulent.”*

De Hoge Raad dringt dan ook aan op een onderzoek van deze problematiek binnen de kortst mogelijke termijn, opdat zo snel mogelijk een oriëntatie zou kunnen voorgesteld worden die inspeelt op de evolutie die het wettelijk en reglementair kader in 1999 en 2003 heeft gekend, om zodoende elk rechtsvacuüm te kunnen opvullen.

De Hoge Raad houdt zich ter beschikking van de Minister indien zijn deskundigheid terzake nuttig zou kunnen zijn om dit dossier te doen evolueren.”

*

* *

De federale Minister, bevoegd voor Economie, heeft de Hoge Raad voor de Economische Beroepen op 23 februari 2012 om zijn advies verzocht over een ontwerp van koninklijk besluit betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten, dat bedoeld is om het koninklijk besluit van 22 november betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten te vervangen.

Algemeen genomen was het de bedoeling om de lijst van onderwijsinstellingen te vervangen door een lijst van diploma's waarmee houders van niet-universitaire diploma's aan het toelatingsexamen kunnen deelnemen en vrijstellingen krijgen.

De Hoge Raad voor de Economische Beroepen heeft destijds zijn advies op 27 april 2012 uitgebracht.

In zijn advies van 3 juli 2012 heeft de Raad van State geoordeeld dat er een probleem was op het vlak van de wettelijke grondslag van dit ontwerp en dat artikel 19 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen moest worden gewijzigd in zoverre de Minister zijn aanpak terzake zou behouden.

In die context is een wijziging van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen goedgekeurd (met name wat artikel 19 betreft) via de wet van 15 januari 2014 houdende diverse bepalingen inzake K.M.O.'s, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 3 februari 2014.

3. Verzoek om advies vanwege de federale Minister, bevoegd voor Economie

De federale Minister, bevoegd voor Economie, heeft de Hoge Raad voor de Economische Beroepen op 18 maart 2014 om zijn advies verzocht, binnen de kortst mogelijke termijn, over een herwerkt ontwerp van koninklijk besluit betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten, dat bedoeld is om het koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten te vervangen.

De globaal gevolgde aanpak is ongewijzigd, met name de lijst van onderwijsinstellingen vervangen door een lijst van diploma's waarmee houders van niet-universitaire diploma's aan het toelatingsexamen kunnen deelnemen en vrijstellingen krijgen.

In de overwegingen die het ontwerpbesluit voorafgaan, wordt dit als volgt gemotiveerd:

- "Overwegende de noodzaak om objectieve criteria vast te leggen die toegang geven tot het toelatingsexamen van de stage van accountant of belastingconsulent;"
- "Overwegende dat één van de huidige criteria voor de toelating tot de stage van accountant of belastingconsulent, zich baseert op een lijst van erkende onderwijsinstellingen overeenkomstig artikel 2, 3° van het koninklijk besluit van 22 november 1990;"
- "Overwegende dat het noodzakelijk is om over te gaan tot een periodieke evaluatie van de lijst van erkende onderwijsinstellingen en dat een lijst van erkende onderwijsinstellingen vatbaar is voor talrijke aanpassingen doorheen de tijd die dezelfde aanpassingen vereisen aan het koninklijk besluit;"

- “Overwegende dat het criterium verbonden aan de diploma’s erkend door de Franse, Vlaamse of Duitstalige Gemeenschap objectiever blijkt en minder onderworpen is aan verandering dan het criterium van erkende onderwijsinstellingen;”
- “Overwegende dat het criterium van diploma erkend door de Franse, Vlaamse of Duitstalige Gemeenschap beantwoordt aan de vereisten inzake objectiviteit, rechtszekerheid en de bescherming van het algemeen belang;”
- “Overwegende dat er rekening werd gehouden met alle specifieke voorwaarden en eisen voor erkenning van diploma’s van de drie gemeenschappen ten einde een niet discriminerende behandeling tussen de verschillende beoogde diploma’s te verzekeren;”
- “Overwegende dat er rekening werd gehouden met de evoluties op Europees niveau in het kader van de Bologna-akkoorden en met de omzetting van deze in de Belgische juridische omgeving;”
- “Overwegende dat de bepalingen van dit besluit en de aanpassingen voortvloeiend uit de Bologna-akkoorden geen invloed zullen hebben op de erkenning van de diploma’s die afgeleverd werden vóór de inwerkingtreding van het huidige besluit en dat deze diploma’s verder toegang tot het toelatingsexamen tot de stage zullen geven;”
- “Overwegende dat om de rechtszekerheid te handhaven, het huidige besluit een specifiek stelsel voorziet voor de studenten die zich vóór de inwerkingtreding van dit besluit ingeschreven hebben in een onderwijsinstelling waarvan het diploma toegang gaf tot het toelatingsexamen tot de stage maar dat niet meer beantwoordt aan de objectieve criteria van dit besluit, zoals de erkenning door één van de drie gemeenschappen;”
- “Overwegende dat ter bescherming van de rechtszekerheid dit koninklijk besluit in een overgangperiode voorziet vanaf de publicatie ervan tot en met het academisch jaar 2016-2017 voor de instellingen erkend door het koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma’s van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten die diploma’s afleveren die nog niet erkend zijn door de Franse, Vlaamse of Duitstalige Gemeenschap teneinde deze instellingen de mogelijkheid te bieden om de nodige procedures in te stellen voor de erkenning van hun diploma’s bij de drie voornoemde gemeenschappen.”

4. Advies van de Hoge Raad

De Hoge Raad neemt met genoegen kennis van het initiatief van de federale Minister, bevoegd voor Economie, om het voormelde koninklijk besluit van 22 november 1990 te wijzigen. De aanpak zoals die totnogtoe werd gevolgd, namelijk het overnemen van een lijst van onderwijsinstellingen, blijkt uiterst complex, gelet onder meer op de fusie van talrijke Hogescholen of de wijziging in de naam van die onderwijsinstellingen.

4.1. Over het grondbeginsel uit het ontwerp van koninklijk besluit

De aanpak die in het voor advies voorgelegde koninklijk besluit wordt gevolgd, namelijk uitgaan van een lijst van diploma’s, veeleer dan van een lijst van onderwijsinstellingen, lijkt niet alleen objectief maar biedt ook een grotere waarborg qua duurzaamheid, wat dus de nodige rechtszekerheid terzake zou moeten ten goede komen.

Die rechtszekerheid wordt nog vergroot door het feit dat de titel van de in de gemeenschappen erkende diploma’s is opgenomen in de volgende gemeenschapsdecreten, vermeld in artikel 1 van het voor advies voorgelegde koninklijk besluit:

- Decreet van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van 30 april 2004 betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en houdende dringende hogeronderwijsmaatregelen;
- Decreet van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs;
- Decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004 betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten;
- Decreet van de Franse Gemeenschap van 16 april 1991 houdende organisatie van het onderwijs voor sociale promotie;
- Decreet van de Duitstalige Gemeenschap van 27 juni 2005 houdende oprichting van een autonome hogeschool.

De Hoge Raad vestigt de aandacht van de Minister op het feit dat het **decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004** betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten **is opgeheven en vervangen** door het **decreet van 7 november 2013** tot bepaling van het hogeronderwijslandschap en de academische organisatie van de studies (gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 18 december 2013, 3de editie). De voornaamste voorschriften van het nieuwe decreet zijn in werking getreden op 1 januari 2014 (zie in dit verband, de artikelen 171 tot 174 van het decreet).

Het koninklijk besluit moet dan ook worden aangepast zodat verwezen wordt naar het decreet van de Franse Gemeenschap dat momenteel van toepassing is.

Zoals in het opgeheven Decreet, definieert artikel 15, § 1 (24°) van het nieuwe Decreet van 7 november 2013 de uitdrukking “studiepunt” als *“eenheid die overeenstemt met de tijd die door de student, binnen een studieprogramma, besteed wordt aan een leeractiviteit”*.

*

* *

Zoals vermeld in vorig advies, stelt de Hoge Raad vast dat deze aanpak in het voor advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit tot gevolg heeft dat een aantal opleidingen worden uitgesloten die voorheen wel recht gaven op deelname aan het toelatingsexamen voor accountants en belastingconsulenten. Dit geldt alleszins:

- aan Franstalige kant, voor de “chambres belges des comptables” (meestal “CBC” genoemd), voor zover zij niet aanleunen bij een wettelijk erkende onderwijsinstelling;
- aan Nederlandstalige kant, voor sommige Syntra-campussen (een deel van de Vlaamse sociale promotie) die voorheen op de lijst stonden.

De Hoge Raad heeft overigens bedenkingen bij de manier waarop in het ontwerp van koninklijk besluit de IFAPME-campussen (alternerend hoger onderwijs) worden behandeld, waarvan er sommige een opleiding organiseren die thans recht geeft op deelname aan het toelatingsexamen voor accountants.

Volgens de Hoge Raad lijkt het aangewezen om in de overwegingen die het voor advies voorgelegde koninklijk besluit voorafgaan, de nodige duidelijkheid te scheppen omtrent de gemaakte keuzes in de context van het nieuwe reglementaire kader, wil men alle mogelijke rechtsonzekerheid vermijden.

Om een beeld te krijgen van de weerslag van de wijziging, voorgesteld in het eerste ontwerp van koninklijk besluit voorgelegd voor advies in 2012, heeft de Hoge Raad voor de Economische Beroepen bij het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten de statistieken opgevraagd over het aantal afgestudeerden die bij het IAB een dossier hebben ingediend en enkel volgend diploma bezitten:

Jaar	Aantal ingediende dossiers	Gediplomeerden CBC Luik	Gediplomeerden CBC Brussel	Gediplomeerden van Syntra
2011	317	6 (of 1,9%)	8 (of 2,5%)	0
2010	297	5 (of 1,6%)	7 (of 2,2%)	0
2009	298	4 (of 1,3%)	7 (of 2,2%)	0
2008	317	5 (of 1,6%)	6 (of 1,9%)	0
2007	299	5 (of 1,6%)	8 (of 2,5%)	0

Rekening houdend met de dringendheid van het advies van de Hoge Raad, is het niet mogelijk geweest om de informatie op te vragen met betrekking tot de jaren 2012 en 2013.

4.2. Over de verwijzing naar het ECTS-systeem

In het voor advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit wordt (in artikel 1) verwezen naar de maateenheid die sinds de zogenoemde “Bologna-hervorming” in Europa wordt gebruikt, met name de “*European Credits Transfer System*”, verkort ECTS.

Dit wordt in artikel 1 van het voor advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit gedefinieerd onder verwijzing naar de definities vastgelegd in de decreten goedgekeurd door de diverse gemeenschappen:

- Decreet van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van 30 april 2004 betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en houdende dringende hogeronderwijsmaatregelen - Artikel 2, 22° (studiepunt / *unité d'études*);
- Decreet van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs - Artikel 2, 43° (studiepunt / *unité d'études*) dat verwijst naar het Decreet van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van 30 april 2004;
- Decreet van de Franse Gemeenschap van 16 april 1991 houdende organisatie van het onderwijs voor sociale promotie – Artikel 41 (studiepunt / *crédit*) dat verwijst naar het Decreet van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van 31 maart 2004;
- Decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004 betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten - Artikel 6, § 1, 8° (studiepunt / *crédit*) – Te vervangen, zoals hierboven in dit advies vermeld, door het decreet van de Franse Gemeenschap van 7 november 2013 tot bepaling van het hogeronderwijslandschap en de academische organisatie van de studies (gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 18 december 2013, 3de editie) – Artikel 15, § 1, 24° (studiepunt / *crédit*);
- Decreet van de Duitstalige Gemeenschap van 27 juni 2005 houdende oprichting van een autonome hogeschool – Artikel 1.3, 17° (*studienpunkt / unité de valeur / studiepunt*).

Er kan herinnerd worden aan het feit dat het Europese systeem van overdraagbare studiepunten (ECTS) in 1989 is georganiseerd in het kader van het ERASMUS-programma. ECTS is een systeem van studiepunten dat is ingericht om de Europese mobiliteit in het hoger onderwijs aan te moedigen door de studieperiodes die in het buitenland zijn doorgebracht een academische erkenning te geven.

Naast dit systeem van “ECTS” bestaat er nog een ander systeem, met name dat van “ECVET”, dit is een Europees systeem voor studiepuntenoverdracht voor beroepsonderwijs en –opleiding. In dit verband is in 2009 een Europese aanbeveling⁴ goedgekeurd.

Opgemerkt kan worden dat de Franse Gemeenschap in 2013 beslist heeft om het begrip van “ECVET” in Belgisch recht⁵ in te voeren.

Sindsdien luidt het artikel 30ter van het decreet van de Franse Gemeenschap van 16 april 1991 houdende organisatie van het onderwijs voor sociale promotie (zoals gewijzigd door het decreet van 20 juni 2013, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 23 juli 2013) als volgt:

“Met uitzondering van de afdelingen die tot het secundair doorstromingsonderwijs behoren, reikt het secundair onderwijs voor sociale promotie een bijvoegsel uit bij het getuigschrift bepaald door de Regering op advies van de Algemene Raad om de competentiestudiepunten over te kunnen dragen in het kader van het Europees systeem van studiepuntenoverdracht voor het beroepsonderwijs en -opleiding (ECVT).”

Aangezien de Franse Gemeenschap heeft beslist om het begrip uit de Europese aanbeveling in Belgisch recht in te voeren, is de Hoge Raad van oordeel dat het niet mogelijk is om in het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit enkel te verwijzen naar ECTS. Inderdaad, het meetinstrument dat in het voorliggend geval toepasselijk is (onderwijs voor sociale promotie) is voortaan ECVT.

*

* *

De Hoge Raad is ook zo vrij de aandacht van de Minister te vestigen op het feit dat bepaalde personen na een aantal jaren ervaring (bij voorbeeld, na een nieuwe oriëntatie in hun loopbaan of een verandering van werkgever) kiezen voor een carrière als accountant of belastingconsulent.

In die hypothese lijkt het wenselijk ook het geval te vermelden van een kandidaat voor het toelatingsexamen met een diploma waarop het aantal lessen staat vermeld en geen ECTS (voor diploma's afgeleverd vóór de volledige inwerkingtreding van het “post-Bologna”-proces) of in ECVT.

Die maatregel zou best worden opgenomen onder de slotbepalingen van het ontwerp van koninklijk besluit.

⁴ Aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 betreffende de invoering van het Europees systeem voor studiepuntenoverdracht voor beroepsonderwijs en –opleiding (ECVET), *PB* van 8 juli 2009, C155, pp. 11-18.

⁵ Decreet van 20 juni 2013 van de Franse Gemeenschap houdende diverse maatregelen betreffende het onderwijs voor sociale promotie waarbij de sturingsorganen ervan worden bepaald en waarbij e-learning in haar onderwijsaanbod geïntegreerd wordt (*Belgisch Staatsblad*, 23 juli 2013).

4.3. Over de door de Koning erkende diploma's

Het voor advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit somt (in artikel 2) de diploma's op zoals bedoeld in artikel 19, 3° van de wet van 22 april 1999, die zijn erkend in het kader van het voor advies voorgelegde koninklijk besluit.

Artikel 19, 3° van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen, zoals momenteel toepasselijk, onderscheidt vijf categorieën van personen die in aanmerking kunnen komen voor het toelatingsexamen voor de titel van accountant en/of belastingconsulent. Artikel 19, 3° van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen, zoals goedgekeurd in november 2013 maar nog niet in werking, onderscheidt er drie, waarbij de diploma's op een andere manier worden gegroepeerd.

De huidige en toekomstige situaties kunnen schematisch als volgt worden voorgesteld:

Bestaand artikel 19, 3°	Toekomstig artikel 19,3°	Concreet
<ul style="list-style-type: none"> In het bezit zijn van een Belgisch universitair diploma 	<ul style="list-style-type: none"> In het bezit zijn van een Belgisch diploma erkend door de Vlaamse, Franse of Duitstalige Gemeenschap, hetzij van niveau « master » afgegeven na ten minste vier jaar studie 	<p><i>Diploma uitgereikt door een universiteit (waarvan de lijst in het Belgische recht is vastgelegd) die de graad verleent</i></p> <ul style="list-style-type: none"> van master [inclusief de “Ma na Ma”⁶]
<ul style="list-style-type: none"> In het bezit zijn van een Belgisch diploma van hoger onderwijs van universitair niveau, afgegeven na ten minste vier jaar studie <u>in één van de door de Koning te bepalen disciplines</u> 		<p><i>Diploma uitgereikt door een (niet-universitaire) onderwijsinstelling die de graad verleent</i></p> <ul style="list-style-type: none"> van master [inclusief de “Ma na Ma”]
		<p><i>Diploma uitgereikt door een onderwijsinstelling voor sociale promotie die de graad verleent</i></p> <ul style="list-style-type: none"> van master, en/of van specialisatie [inclusief de “Ma na Ma”]
<ul style="list-style-type: none"> In het bezit zijn van een diploma van hoger economisch onderwijs, afgegeven <u>door een door de Koning daartoe erkende instelling</u> 		<p><i>Diploma uitgereikt door een onderwijsinstelling voor sociale promotie die de graad verleent</i></p> <ul style="list-style-type: none"> van master van [professionele] bachelor en/of van specialisatie [inclusief de “Ba na Ba”⁷ of de “Ma na Ma”]

⁶ “Ma na Ma”: Master post Master.

<ul style="list-style-type: none"> In het bezit zijn van een diploma van gegradueerde, uitgereikt door een hogeschool binnen het studiegebied handelswetenschappen en bedrijfskunde van één cyclus 	<ul style="list-style-type: none"> In het bezit zijn van een Belgisch diploma erkend door de Vlaamse, Franse of Duitstalige Gemeenschap, hetzij van niveau « bachelor » of gegradueerde in één van de juridische of economische studiedomeinen door de Koning te bepalen of die beantwoorden aan de door de Koning bepaalde voorwaarden 	<p><i>Diploma uitgereikt door een onderwijsinstelling die de graad verleent</i></p> <ul style="list-style-type: none"> van [professionele] bachelor <p>[inclusief de “Ba na Ba”]</p> <hr/> <p><i>Diploma uitgereikt door een onderwijsinstelling voor sociale promotie die de graad verleent</i></p> <ul style="list-style-type: none"> van [professionele] bachelor en/of van specialisatie <p>[inclusief de “Ba na Ba”]</p>
<ul style="list-style-type: none"> <u>voldoen aan de door de Koning vastgestelde voorwaarden</u> inzake diploma <i>en/of</i> ervaring. 	<ul style="list-style-type: none"> Voldoen aan de door de Koning vastgestelde voorwaarden inzake diploma. 	<p>Enig ander diploma dat [of ervaring die] door de Koning als gelijkwaardig zou kunnen worden aangemerkt.</p>

Wat het artikel 2 van het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit betreft, is het voor de Hoge Raad moeilijk om een oordeel te vellen omtrent het evenwicht tussen de bedoelde onderwijsvormen van de verschillende gemeenschappen op het vlak van de diploma’s die eronder vallen. Hooguit kan men vaststellen dat het weerhouden criterium objectief is, en wegens de aard ervan de nodige rechtszekerheid biedt.

Bijgevolg zal moeten gezorgd worden voor een heldere motivering omtrent de manier waarop gewaakt wordt over de niet-discriminatie tussen de diploma’s die in de verschillende gemeenschappen worden uitgereikt.

4.4. Over de overgangsmaatregelen

De Hoge Raad stelt tevreden vast dat voor de nodige rechtszekerheid is gezorgd wat betreft de personen die een vorming zijn gestart op het moment van de goedkeuring van het voor advies voorgelegd koninklijk besluit, die niet meer zal erkend zijn in de toekomst.

Ook aan de onderwijsinstellingen die betrokken zijn bij de wijziging van het toepassingsgebied wordt een termijn gelaten, zodat zij kunnen aanleunen bij een onderwijsinstelling die door één van de drie gemeenschappen is erkend (artikel 5, tweede lid).

⁷ “Ba na Ba”: Bac post Bac.

4.5. Over de inwerkingtreding van de verschillende maatregelen

De Hoge Raad wenst de aandacht van de Minister te vestigen op de verschillende maatregelen die tegelijk moeten behandeld worden :

- de inwerkingtreding van de maatregelen tot wijziging van artikel 19 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen via het artikel 17 van de wet van 15 januari 2014 houdende diverse bepalingen inzake K.M.O.'s (bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van 3 februari 2014) ;
- de goedkeuring van het voor advies voorgelegd koninklijk besluit (koninklijk besluit dat het koninklijk besluit van 22 november 1990 moet vervangen) ;
- de goedkeuring van het voor advies aan de Hoge Raad voorgelegd koninklijk besluit (koninklijk besluit dat het koninklijk besluit van 22 november 1990 moet verlengen).

De Hoge Raad stelt vast dat het voor advies voorgelegd koninklijk besluit niet kan in werking treden indien het artikel 17 van de wet van 15 januari 2014 houdende diverse bepalingen inzake K.M.O.'s niet in werking is getreden, zo niet dreigt een probleem van juridische grondslag te ontstaan, zoals opgemerkt door de Raad van State in 2012. In het voor advies voorgelegd koninklijk besluit moet dan ook een artikel worden toegevoegd dat in de inwerkingtreding van voormelde bepaling voorziet op hetzelfde moment als de opheffing van het bedoeld koninklijk besluit van 22 november 1990.

Op 10 maart 2014 heeft de Hoge Raad een advies uitgebracht in verband met de wijziging van het koninklijk besluit van 22 november 1990 betreffende de diploma's van de kandidaat-accountants en de kandidaat-belastingconsulenten, met de bedoeling om de toepassing van de overgangsmaatregelen uit het artikel 3 van het koninklijk besluit van 22 november 1990 te verlengen.

Ten slotte dringt de Hoge Raad erop aan dat het koninklijk besluit dat het koninklijk besluit van 22 november 1990 moet verlengen, in elk geval moet goedgekeurd worden indien het koninklijk besluit dat het koninklijk besluit van 22 november 1990 moet vervangen, niet in werking treedt voor 30 juni 2014 (goedkeuring van het koninklijk besluit / bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*, in voorkomend geval, met terugwerkende kracht). Zo niet zouden de kandidaten voor het toelatingsexamen van accountant en/of belastingconsulent zich in een problematisch juridisch vacuüm bevinden.